

ІНТЕГРАЦІЯ ФІЛОЛОГІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ НАУК

УДК 811.111-28.42:81'42

doi: 10.20998/2227-6890.2024.2.22

А.Ю. ШКУРЧЕНКО

ЕСТЕТИКА АНГЛОМОВНИХ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ (У ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ): ЕКСПЛІЦИТНА ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ПРАГМАТИЧНА МОДЕЛЬ

У статті розглядається проблема дослідження нехудожньої виразності англomовних наукових текстів і засобів її логічного підсилення. За допомогою різноманітних лінгвістичних методів аналізу та розглядання матеріалу вивчаються роботи вчених-лінгвістів, написані науковою мовою, на предмет прикладів експліцитності своєрідної експресивності цих текстів. Стаття також аналізує варіації прояву інтертекстуальності як повсюдного явища наукового дискурсу у закріпленій формі наукових текстів. У висновках подається ідея щодо застосування різноманітних лінгвопрагматичних моделей для аналізу інтертекстуальності в ширшій міждисциплінарній перспективі.

Ключові слова: науковий стиль, експресивність (виразність), логічне підсилення, інформативна насиченість, інтертекстуальність, стильова риса.

A.YU. SHKURCHENKO

THE AESTHETICS OF ENGLISH-LANGUAGE SCIENTIFIC TEXTS (IN TERMS OF TRANSLATION): EXPLICIT INTERTEXTUALITY AND ITS PRAGMATIC MODEL

The article addresses the issue of studying the non-fine expressiveness of English-language scientific texts and the means of its logical amplification. Various linguistic methods of analysis are used to examine linguists' works, written in scientific language, for examples of explicit forms of such text expressiveness. The article also analyzes variations of intertextuality displaying as a universal phenomenon in scientific discourse within its established form of scientific texts. The conclusion presents the idea of applying various linguo-pragmatic models to analyze intertextuality from a broader interdisciplinary perspective.

Key words: scientific style, expressiveness, logical amplification, informative enrichment, intertextuality, stylistic feature.

Постановка проблеми. Поняття «естетика» загалом трактується по відношенню до мистецтва, літератури, або, щонайближче до наукового аспекту, філософії. Проте складно уявити, що в загальному мовному тезаурусі вираз «естетика наукової мови» може асоціюватися з регулярною вживаністю, коли навіть «емотивність» не є загальноновживаною характеристикою наукового стилю, оскільки наукові тексти вважаються скоріше письмовим закріпленням ідей, ніж комунікативними подіями [3]. Скоріш за все навпаки. Причиною тому слугують здебільшого нейтральність, безособовість та уніфікованість наукової мови, які не дають науковим текстам проявляти автора «з-поміж сторінок» або передавати авторську індивідуальність, виразність, позицію. Безсумнівно, у науковій мові є підґрунтя для існування саме такого стильового забарвлення. Проте все більше виявляється, що на сучасному рівні така «прісність»,

клішованість та одноманітність не допомагають науковому тексту передати свої головні ідеї, а лише псують цей процес передачі. Чому так вийшло?

Інтертекстуальність – відповідь полягає в цьому понятті. Сучасна наукова комунікація більше не може обходитися без неї. Звичайно, науковий стиль усе ще має залишатися уніфікованим (особливо якщо мова іде про співавторство) [13, с. 249–250], стандартизованим і стабільним, тобто таким, що відповідав би гарантам наукового стилю. Але без рефлексії на загальні або спільні за темою наукові ідеї, без алюзій (навіть урахуваючи, що це літературний прийом) на загальноприйнятні поняття та уявлення (особливо в поясненні більш складних) науковий текст просто втратить усе те, що відносить його до науки, – своє дискурсивне поле. Його не буде варто обговорювати, якщо він замкнеться сам у собі, у цій формі нейтралізованого монологу вченого з собою, який не буде відгукатися в інших

Вісник Національного технічного університету «ХПІ».

роботах. Не віддаляючись від проблеми до обговорення питань, що саме робить текст науковим, маємо зазначити, що інтертекстуальність є визнаною рисою наукового стилю, особливо серед закордонних лінгвістів [1, 6], які досліджували це поняття вже давно.

Наше дослідження зосереджується на такому виді інтертекстуальності як експліцитна, тобто яскраво виражена, і питанні того, чи може прояв подібного типу відкритості наукових текстів вважатися їх особливою рисою, ознакою їх наукової естетичності. Для з'ясування звернемося до стислого розгляду самого поняття «інтертекстуальність» і прикладів її прояву, а також дискусій закордонного та українського наукових просторів щодо того, якою саме стилістичною категорією можна її вважати.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженні було використано класичні [1–6, 10] і сучасні [7–8, 11, 12, 14] роботи науковців у сфері лінгвістичних досліджень інтертекстуальності. Роботи виконували роль як джерел інформації, так і матеріалів для дослідження в аспекті текстового аналізу. Самі по собі проаналізовані праці одночасно є доказом інтертекстуальності наукової мови: вони передають знання, отримані з попередніх досліджень, що репрезентуються у вигляді цитувань, і в той час складаються з блоків і фрагментів проаналізованих ще раніше досліджень, які утворюють єдиний текстовий простір. Таким чином, можна сказати, посилання на попередні дослідження завжди є проявом ланцюга інтертекстуальних, тобто міжтекстових, зв'язків.

Варто зазначити, що проблемою було виявлення робіт останніх років за темою саме в українському науковому просторі. Тема інтертекстуального зв'язку наукових текстів є доволі малодослідженою для української лінгвістики, а обставини теперішнього часу, які ускладнюють не тільки розвиток науки, безсумнівно також вплинули на ситуацію. Проте з проаналізованих робіт вдалося встановити наступне.

Власюк І.В. [11] досліджує інтерлінгвістику минулого століття та наводить декілька слухних ідей в контексті інтертекстуального підґрунтя наукової термінології. Наприклад, що лексичні одиниці, у тому числі і терміни, мають «семантичний ореол», тобто значення або асоціативне поле, яке за ними розуміється певним етносом, але не закріплюється у словниках. Кожна нація та навіть кожна людина може мати стабільний ряд таких асоціацій зі словами, відповідно, ці екстралінгвістичні чинники проникають з ними до будь-якого стилю, навіть наукового. Також дослідник зазначає, що семантичні асоціації, найскладніший тип безеквівалентності лексики, можуть бути характерними навіть загальноживаній лексиці, вживання якої не позбавлений жодний з мовних стилів.

Просалова В.А. [12] доцільно наводить у своєму посібнику цитату Умберто Еко, яку ми

хотіли б запозичити для відображення основної ідеї процесу виникнення та дослідження інтертекстуальності: «У всіх книгах говориться про інші книги, всяка історія переказує історію вже розказану». На основі багатьох літературних джерел дослідниця простежує історію формування розуміння поняття «інтертекстуальність», наводячи ідеї таких класиків обґрунтування філософської думки щодо інтертекстуальності, як Мішель Фуко або Умберто Еко, щодо непомітного цитування або перефразування, переписування інших текстів у тексті, про діалог автора з читачем. Між тим, сам спосіб такого викладу матеріалу є результатом взаємодії інтертекстуального простору текстів, коли текст посібника характеризує тексти або ідеї своїх джерел. Авторка ілюструє основне розуміння інтертекстуальності вдалими інтерпретаціями авторів, наприклад, про те, що суб'єктивний досвід автора, який так чи інакше, навіть підсвідомо, впливає на текст, навіть не досліджується на рівні теорії тексту.

Тацакович У.Т. [14] вивчає застосування інтегрованого підходу, тобто з залученням різних підходів окремих галузей лінгвістики, при передачі інтертекстуальності. Оскільки зміст тексту часто може виявлятися під впливом соціокультурних і ситуативних контекстів, авторка вбачає такий підхід за більш ширший для відтворення доволі всеосяжного явища. Дослідниця наполягає на провідній ролі прагматиці у цьому процесі, з чим може корелювати наше дослідження. Вона також наводить посилання на класичні дослідження інтертекстуальності, автори яких характеризують текст як «відкрити, нелінійну, нецілісну, багатозначну» систему [14, с. 53].

При аналізі закордонних робіт теперішнього та минулого десятиріччя ми виявили більш широкий підхід до вивчення інтертекстуальності. А саме дослідники вже характеризують її як притаманну текстам рису, і будують свої дослідження на загальнішому спектрі аналізу, наприклад, на засадах використання інтертекстуальних прийомів для окремого підстилю текстів певної спрямованості та аудиторії, на аналізі прагматичної моделі інтертекстуальності в наукових текстах і т.п. Наведемо стислий огляд деяких розвідок.

Так, наприклад, вчені Ілля Кузнєцов, Ян Бухман, Макс Айхлер та Ірина Гуревич у дослідження *Revise and Resubmit* [8] зіткнулися з проблемою відсутності єдиної моделі для міжтекстової співпраці в науковому просторі. Проаналізувавши практичні явища інтертекстуальності при дослідженні текстів, вони звернулися до прагматичної моделі тегування, посилання та порівняння текстів. Бачимо, що наявність інтертекстуальності та її стилістичний прояв приймаються у дослідженні за факт, з тим досліджуються та розглядаються, а сама робота носить більш практичний характер. Зв'язок між текстами у вигляді посилань можна вважати за одну з головних рис інтертекстуальних зв'язків текстів.

Чінеду Нвадіке [7] аналізує інтертекстуальність в аспекті поняття про міжтекстові зв'язки та пропонує своє, більш схильне до спіритуалізму бачення щодо взаємозв'язку текстів. Однак цікаве в дослідженні те, що, по-перше, сама форма викладу та репрезентація ідей постають у вигляді передачі авторської позиції, що свідчить про відкритість тексту та є підставою для прагматичного аналізу. По-друге, вчений також досліджує взаємозв'язок контекстів, вплив і взаємопроникнення не просто думок, культур, одна в одну. Це також є провідною характеристикою інтертекстуальності, яка доводить логічну виразність наукового тексту аргументами автора. Таким чином, навіть якщо одну ідею досліджують десять учених, і всі приходять до одного висновку, у кожного з них буде свій шлях і свій спосіб подачі цього висновку.

Мета статті. Розвідка фокусується на проблемі дослідження проявів відкритості наукових текстів і міжтекстових зв'язків з науковим простором як доказу ролі інтертекстуальності наукового стилю як провідної стильової риси. У роботі ми приділяємо увагу тому, що науковий текст не має бути «закритим у собі», проте має ділитися ідеями з загальнонауковим простором, а також генерувати власні, авторські ідеї. Ми також робимо акцент на тому, що особистість автора так чи інакше існує в межах наукового тексту, а позиція, досвід і стиль автора/-ів так чи інакше впливають на зміст наукової роботи, оскільки у сучасному світі «індивідуалізації» інакше уявити просто неможливо. Отже, за остаточну мету вважаємо виявлення прагматичної моделі наукового тексту як відкритої системи, яка одночасно включає власне авторські ідеї, теми загальнонаукового простору, матеріали суміжних розвідок, а також екстралінгвістичний матеріал, що може виявляти себе в різних проявах: від картинок з реального, не наукового, світу – до метафоричних зворотів і образності мовлення.

Виклад основного матеріалу. По-перше, маємо наголосити, що наукова мова, якою б незалежною і відокремленою вона не була, не належить до окремого типу мову, а є лише частиною, стилем, літературної мови [13, с. 259]. Про цю умову часто забувають, розглядаючи науковий стиль майже як протилежність літературному, хоча в основі обох, по суті, лежать одні й ті ж самі загальномовні стандарти. Таким чином, складно сказати, що наукова мова загалом позбавлена тих прийомів, які існують у літературній мові (метафоричність, образність, як приклад). Так, вона не переважає ними, бо мета існування наукового стилю зовсім інша: не вразити, не провокувати почуття, але донести ідею. Проте чим буде поганіше донесення ідеї, якщо виділити її з-поміж інших певним засобом підкреслення?

Науковій мові завжди була властива виразність. Ще з давніх часів, з робіт давньогрецьких учених (які, до того ж, мали гарний ораторський досвід), наприклад, простежується

використання засобів підкреслення ідей для їх піднесення [12]. Але звідси може виникнути і антитеза, що наука у ті часи лише зароджувалася, і на такі джерела посилалися не варто. Тому ми обрали для дослідження роботи більш наближеного до сучасності наукового простору, 20-го сторіччя. Крім того, проаналізовано було також приклади сучасних наукових робіт. З аналізу можемо встановити, що так, дійсно, наукова мова не виділяється саме своєю виразністю, і ніколи не мала це за мету. Проте виразність наукової мови значно відрізняється від виразності літературної, можна сказати, вона спеціальна. Що мається на увазі?

Науковій мові мало ймовірно будуть притаманні ті самі засоби виразності, що й літературній. У науковому тексті неможливо зустріти епітети або гіперболи чи літоти, бо інакше це буде не науковий текст, а науково-фантастична література. Однак науковий стиль у рамках своїх стандартів і, так би мовити, витончених прийомів може подати і ту саму виразність, і підкреслену нею ідею в своєму особливому стилі. Декілька прикладів з класичних робіт лінгвістів:

1. "Though the sway of the Author remains powerful (the new criticism has often done no more than consolidate it), it goes without saying that certain writers have long since attempted to loosen it" [2, с. 143]. – «Хоча вплив Автора залишається значним (і нова критика часто лише підсилювала його), зрозуміло, що деякі письменники вже давно намагаються цей вплив зменшити.»

2. "This typical (generic) expression can be regarded as the word's "stylistic aura", but this aura belongs not to the word of language as such but to that genre in which the given word usually functions. It is an echo of the generic whole that resounds in the word" [1, с. 88]. – «Цей типовий (жанровий) вислів можна сприймати як «стилістичну ауру» слова, але цей відгук належить не самому слову мови, а жанру, у якому це слово зазвичай використовується. Це відгомін жанрового цілого, що проявляється у слові».

3. "This bodily "duel", thus coupling the inside and the outside, as well as the two instinctual pressures linked to both, is the matter upon which repression is set..." [5, с. 217]. – «Ця тілесна «дуель», таким чином поєднуючи внутрішнє та зовнішнє, а також два інстинктивні імпульси, пов'язані з працею, є тим, на що спрямоване придушення...».

Як бачимо, навіть наукові праці сповнені різноманітних стилістичних прийомів, як виділення та підсилення окремих елементів [Приклад 1], метафоричні (не ті, що прикрашають, а що розкривають абстрактний сенс складних понять) порівняння [Приклад 2], або паралелізми, які асоціюють пояснення одного поняття з визначеннями інших явищ чи процесів [Приклад 3]. Але ці роботи можна вважати більш авторськими, відповідно й їх стиль – не суто науковим, з

втручанням особистості автора. Для доведення тези, що такі стилістичні засоби присутні не тільки в авторських працях, але й в загальному науковому стилі, звернемося до іншої добірки робіт.

Тепер розглянемо приклади з більш сучасних робіт:

1. “Thus, Continental pragmatics can serve as an „umbrella“ for various areas of linguistics” [9, с. 105]. – «Таким чином, континентальна прагматика може служити своєрідним «парасольковим» терміном для багатьох лінгвістичних напрямів».

2. “Unlike regular, “closed” conferences and journals, F1000Research publishes the manuscripts directly upon submission, at which point they receive a DOI and become citable” [8, с. 962]. – «На відміну від звичайних, «закритих» конференцій і журналів, F1000Research публікує рукописи безпосередньо після подання, після чого вони отримують DOI і стають доступними для цитування».

3. “Those hard-hitting questions keep coming...” [7, с. 80] – «Ці важкі для сприйняття запитання продовжують надходити...».

Ці приклади демонструють нам, що навіть у колективній праці [Приклад 5], яка має на увазі використання суто наукового стилю та нівелювання авторського впливу, зустрічаються такі елементи інтертекстуальності як стилістичні паралелі («закритий» – не замкнений, а лише не загальнодоступний). Також ми бачимо з робіт інших авторів, що сьогоденні наукові тексти все ще сповнені метафоричних термінів [Приклад 4], які загалом можна вважати особливістю наукового стилю, притаманною більшим чином саме цьому стилю, і стилістично окрашених слів [Приклад 6], які не просто прикрашають текст, як у літературному стилі, а можуть будувати порівняння, аналогію, алюзію, тобто слугують для донесення інформації. Отже, інтертекстуальні включення залишаються невід’ємною, провідною рисою наукового стилю, фігуруючи в основних жанрах текстів.

Чи змінився науковий стиль за роки? Чи став він більш стандартизованим і уніфікованим, чи підвищилася нейтральність настільки, що в майбутньому роботи вчених буде не відрізнити від творів штучного інтелекту? Звичайно, таке можна стверджувати лише стереотипно. На розглянутих прикладах можемо побачити прояви тієї самої виразності наукових текстів, яка не говорить відразу про авторське самовираження та бажання втрутитися до змісту тексту, однак про вміння коректно застосувати стильові прийоми і створити гарний науковий текст, вартий репрезентації певної наукової ідеї. Усе ж таки, науковий стиль – зовсім не простий, як може здаватися, і недостатньо просто описати на простий манер ідею, викинувши всі літературні прийоми, щоб його створити. Науковий стиль керується своїми спеціальними стилістичними прийомами, і щоб оволодіти ним, правильно представляти ідеї та передавати їх, просто дотримуватися нейтральності та безвиразності мало.

Це знову говорить, наскільки інтертекстуальність притаманна науковим текстам, а також про те, на який новий рівень вона їх виводить.

Крім того, варто розглянути і саму концепцію «інтертекстуальності». Недаремно тільки що було згадано «новий рівень» наукових текстів. Можна стверджувати, що інтертекстуальність – стилістична риса саме сучасних наукових текстів. Не тільки тому, що саме поняття є відносно новим, і все ще активно досліджується, але ще й тому, що науковий стиль, як і будь-який інший, не може знаходитися в постійній стабільності, тобто застої. Усе повинно змінюватися, щоб розвиватися, те саме стосується й наукового стилю. Його вихід на інтертекстуальний, міжтекстовий, навіть міжкультурний та міжнаціональний, рівень говорить саме про сучасну міжнародність наукової комунікації, відкритість наукового простору та обміну ідеями, загальну співпрацю вчених у всьому світі. А це, звичайно, на такому глобальному рівні було б просто неможливим без технологій, які з’єднують світ сьогодні. Так само і наукова думка у своєму розвитку неможлива до збагачення та покращення без глобальних зв’язків між текстами. Що, знову таки, приводить нас до ubiquity, повсюдності інтертекстуальності.

Саме поняття «інтертекстуальність» з’явилося завдяки пост-структуралістській дослідниці Юлії Кристевій. У своїй праці «Слово, діалог і роман» Кристева, спираючись на ідеї Бахтіна, стверджує, що «будь-який текст побудований як мозаїка цитат; будь-який текст є поглинанням і перетворенням іншого. Поняття інтертекстуальності замінює поняття інтерсуб’єктивності, а поетична мова читається як щонайменше подвійна» [6, с. 37].

У свою чергу Михайло Бахтін, ідеї якого передували Ю. Кристевій, розвивав теорію діалогізму або діалогічності, яка означає, що текст існує у взаємному спілкуванні чи діалозі з іншими текстами, а слово є зв’язком текстових мереж і поверхонь [1]. Крім того, він підкреслював взаємозв’язок між автором і твором автора, твором і його читачами, а також між цими трьома факторами та соціально-історичними факторами.

Що ж є інтертекстуальністю? Будь-який літературний твір є інтертекстом, який взаємодіє з іншими текстами, переписуючи, змінюючи або пародіюючи їх. Ролан Барт, відомий своїм есе «Смерть автора», підкреслює, що інтертекстуальність не має нічого спільного зі старими поняттями джерела чи впливу, оскільки кожен текст вже є інтертекстом; інші тексти влітаються в нього на різних рівнях у більш-менш впізнаних формах [2].

Інтертекстуальність відноситься до способів, якими тексти взаємодіють між собою для створення значення. Вони можуть впливати один на одного, бути похідними, пародіювати, цитувати, протиставлятися, опиратися на інші тексти, черпати з них чи навіть надихатися ними [1, 5]. У цілому, посилення завжди були найпершим типом прояву

інтертекстуальності, з яким асоціюються наукові тексти. Оскільки посилання – це вимога до таких текстів, їх використання з розвитком наукового стилю розширилося до різноманітних форм. Якщо говорити про тексти технічних наук, посиланнями є формули, звернення до рішень інших вчених, малюнки або схеми загальних концептів, які могли бути створені не автором праці, але наводяться ним. У науковій публіцистиці посилання також набули різноманітного прояву в текстах, як-от:

1. “This falls in line with Barthes’ argument in his landmark essay, *The death of the author*, first published in 1967 in the American journal, *Aspen* (no. 5-6), that a text cannot be reduced to or defined solely in terms of the subjective views or message of its writer...” [7, p. 78]. – «Це узгоджується з аргументом Барта в його епохальному есе «Смерть автора», вперше опублікованому в 1967 році в американському журналі «Аспен» (№ 5-6), що текст не можна зводити або визначати виключно в термінах суб’єктивні погляди або повідомлення автора...».

2. “Some scholars (e.g. Xin 2000: 191) have used the term “generic intertextuality” to cover what interdiscursivity actually refers to” [9, p. 97]. – «Деякі вчені (наприклад, Сінх 2000: 191) використовували термін «загальна інтертекстуальність», щоб охопити те, до чого насправді відноситься інтердискурсивність».

Як можна побачити, посилання мають найбільшу маркованість у наукових текстах, тому загалом вважаються головним типом прояву експліцитної інтертекстуальності. Вони можуть мати різний графічний вигляд: від простого цитування [Приклад 10] до розгорнутого наведення даних щодо роботи автора, а саме рік і місце публікації [Приклад 9]. До речі, якщо зауважити те, що ми також згадали в дослідженні роботу Р. Барта «Смерть автора», цей прозв’язок інтертекстуальності можна вважати більш розгорнутим, оскільки ми бачимо власне використання джерело в роботі іншого автора та аналізуємо, як автор використовував його. Це й є «комунікацією» між текстами, яку породжує інтертекстуальність. Проте, інтертекстуальність не обмежується лише текстовим простором. Загальний інтертекстуальний простір, до якого належать різні тексти, входить до складу інтердискурсивного простору. Дискурс – дуже складне і багатогранне поняття. З того, що стосується саме нашого дослідження, ми можемо навести наступні тези відомого дослідника дискурсу Т. ван Дейка [4]:

– дискурс є комунікативною подією, яка відбувається між мовцем і слухачем (або спостерігачем) у процесі комунікативної дії в конкретному часовому, просторовому чи іншому контексті. Ця дія може бути як усною, так і письмовою, включати вербальні та невербальні елементи.

– дискурсом є письмовий або усний вербальний продукт комунікативної дії (текст або розмова).

– дискурс – це текст, який реалізується як

конкретне висловлювання, де текст виступає абстрактною граматичною структурою.

Наше дослідження визначає саме той факт, що одночасно дискурс є і текстом як результатом комунікації, і самою комунікацією. Тобто закріпленний письмовий варіант, або «застиглий» дискурс, як його ще називав відомий український лінгвіст і дослідник Ф.С. Бацевич [10, с. 147], звичайно позбавлений багатьох елементів реальної комунікативної дії, але не обмежує продовження інтердискурсивного розвитку текстів з інтертекстуального простору. Простіше кажучи, інтердискурсивність може проявлятися ще й в екстралінгвістичних елементах, які не належать до об’єкту мовної частини текстового простору. Це можуть бути культурно-специфічні елементи, авторські кліше чи звороти або ж спеціальні конструкції. Найчастіше вживаними з них є риторичні питання:

1. “Can contemporary linguistics hear this conception of language of which Jakobson work is the major token?” [5, p. 34]. – «Чи може сучасна лінгвістика почути про цю концепцію мови, основною лексемою якої є робота Якобсона?».

2. “At what point and location in history did literary substratals reach their maximum number while the literary metempsychotic cycle commenced?” [7, c. 79]. – «У який момент і в якому місці історії літературні субстрати досягли своєї максимальної кількості, коли почався літературний метемпсихотичний цикл?»

Наявність риторичних питань у текстах у цілому доводить ідею того, що текст, усе-таки, не є суто монологом автора чи його виступом перед уявною аудиторією. Безпосереднє звернення до когось, чим є риторичні питання, може розглядатися як один з типових прийомів наукової мови, проте має за собою екстралінгвістичне підґрунтя. Оскільки навіть на підсвідомому рівні автор може розуміти, що у роботі буде потенційна аудиторія, наукові ідеї не можуть просто створюватися для того, щоб зберігатися «у вакуумі». Саме такі елементи, як риторичні питання (іноді можуть бути цілі риторичні звороти, коли автор влаштовує полеміку з іншим автором у тексті своєї роботи) є безпосереднім проявом того, що лише текстом цінність наукової роботи і особливості наукового стилю не обмежуються.

Висновки. Наукова мова має тісний, постійний зв’язок з наукою. Вона виступає як особлива система мовних знаків, що виконують функції іменування та означення, і включає синтаксичні, семантичні й прагматичні аспекти аналізу. Таким чином, наукова мова виконує когнітивну та комунікативну функції, а також сприяє поєднанню концептуальної (логічної) та вербальної (мовної) картин світу в процесі наукового дослідження.

Хочемо підсумувати, що в природничих, точних і технічних науках інтертекстуальність звичайно виражається менш очевидно, ніж у соціогуманітарних, для яких характерна авторська

виражена манера викладу. Однак без інтертекстуальності наукова мова втратила б свою багатомірність. Цінність відкриття не залежить від індивідуальностей науковців. Кінцевий результат повинен бути об'єктивним, а його оформлення – чітким і однозначним. Проте шлях, яким дослідник приходиться до цього результату, завжди має його авторський характер і часто наповнений екстралінгвістичними включеннями, оскільки він нерозривно пов'язаний із такими факторами, як пізнавальний науковий простір, картина світу, а також з власними досвідом і стилем мислення автора. Комунікація в науковій спільноті відіграє надзвичайно важливу роль. У кожного науковця свої підходи до вирішення проблем, власні методи й способи пізнання. Тому наукова об'єктивність все ж таки має зв'язок з інтертекстуальністю. На етапі створення текстів інтертекстуальність проявляється в просторах цих текстів безпосередньо. На цьому будується прагматична модель інтертекстуальності наукових текстів. У цьому ж і полягає естетична, особлива виразність наукової мови.

Майбутні напрямки досліджень включають вивчення можливостей використання лінгвопрагматичних стратегій для аналізу інтертекстуальності як складової частини ширшого міждисциплінарного підходу.

Список джерел інформації

1. Bakhtin M.M. (1986). *Speech genres and other late essays*. Translated by Vern W. McGee. Slavic Series. University of Texas Press, Austin. 203 p.
2. Barthes R. (1977). *Image, music, text* (trans. S. Heath). Fontana, London. 220 p.
3. Crystal D., Davy D. (2013). *Investigating English Style*. Routledge, New York, USA. 264 p.
4. Dijk Teun A. van. (2014). *Discourse and Knowledge. A Sociocognitive Approach*. Cambridge University Press. 400 p.
5. Kristeva J. (1982). *Desire in language. A Semiotic Approach to Literature and Art*. edited by Leon S. Roudiez; translated by Thomas Gora, Alice Jardine, and Leon S. Roudiez. European Perspectives: A Series of the Columbia University Press. Columbia University Press. 305 p.
6. Kristeva J. (1986). *Word, Dialogue and Novel*. In: T. Moi, ed., *The Kristeva Reader*, 1st ed. Oxford: Blackwell. P. 33–59.
7. Nwadike Chinedu. (2018). Intertextuality and Spirotextuality: Rethinking Textual Interconnections. *Journal of Literature, Languages and Linguistics*. Vol. 47. P. 76–83.
8. Revise and Resubmit: An Intertextual Model of Text-based Collaboration in Peer Review. (2022). *Computational Linguistics*. № 48 (4). P. 949–986. DOI: https://doi.org/10.1162/coli_a_00455
9. Wu J. (2011). Understanding Interdiscursivity: A Pragmatic Model. *Journal of Cambridge Studies*. Vol. 6, No. 2-3. P. 95–115.
10. Бацевич Ф.С. (2004). *Основи комунікативної лінгвістики* : підручник. К. : видавничий центр «Академія». 344 с.
11. Власюк І.В. (2018). Інтерлінгвістика ХХ століття та

перспективи її розвитку у ХХІ столітті. *Сучасні філологічні дослідження: комунікативно-культурний аспект. Матеріали ІІ Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 15–16 червня 2018 р.)*. Херсон : Видавництво «Молодий вчений». С. 88–93.

12. Просалова В.А. (2019). *Інтертекстуальний аналіз: теорія і практика* : навчальний посібник. Вінниця. 206 с.
13. Селігей П. (2016). До проблеми авторської індивідуальності в науковому стилі. *Studia Ucrainica Varsoviensia*. V. 4. С. 249–263.
14. Тацакович У.Т. (2019). Інтертекстуальність у перекладі: загальний огляд та обґрунтування інтегрованого підходу. *Закарпатські філологічні студії*. В. 11, Т. 2. С. 51–57.

References (transliterated)

1. Bakhtin M.M. (1986). *Speech genres and other late essays*. Translated by Vern W. McGee. Slavic Series. University of Texas Press, Austin. 203 p.
2. Barthes R. (1977). *Image, music, text* (trans. S. Heath). Fontana, London. 220 p.
3. Crystal D., Davy D. (2013). *Investigating English Style*. Routledge, New York, USA. 264 p.
4. Dijk Teun A. van. (2014). *Discourse and Knowledge. A Sociocognitive Approach*. Cambridge University Press. 400 p.
5. Kristeva J. (1982). *Desire in language. A Semiotic Approach to Literature and Art*. edited by Leon S. Roudiez; translated by Thomas Gora, Alice Jardine, and Leon S. Roudiez. European Perspectives: A Series of the Columbia University Press. Columbia University Press. 305 p.
6. Kristeva, J. (1986). *Word, Dialogue and Novel*. In: T. Moi, ed., *The Kristeva Reader*, 1st ed. Oxford: Blackwell. P. 33–59.
7. Nwadike Chinedu. (2018). Intertextuality and Spirotextuality: Rethinking Textual Interconnections. *Journal of Literature, Languages and Linguistics*. Vol. 47. P. 76–83.
8. Revise and Resubmit: An Intertextual Model of Text-based Collaboration in Peer Review. (2022). *Computational Linguistics*. № 48 (4). P. 949–986. DOI: https://doi.org/10.1162/coli_a_00455
9. Wu J. (2011). Understanding Interdiscursivity: A Pragmatic Model. *Journal of Cambridge Studies*. Vol. 6, No. 2-3. P. 95–115.
10. Batsevych F.S. (2004). *Osnovy komunikativnoi lnhvistyky : pidruchnyk*. K. : vydavnychiy tsentr «Akademiia». 344 s.
11. Vlasiuk I.V. (2018). Interlinhvistyka KhKh stolittia ta perspektyvy yii rozvytku u KhKhI stolitti. Suchasni filolohichni doslidzhennia: komunikativno-kulturnyi aspekt. Materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Uzhhorod, 15–16 chervnia 2018 r.). Kherson : Vydavnytstvo «Molodyi vchenyi». S. 88–93.
12. Prosalova V.A. (2019). *Intertekstualnyi analiz: teoriia i praktyka* : navchalnyi posibnyk. Vinnytsia. 206 s.
13. Selihei P. (2016). Do problemy avtorskoj individualnosti v naukovomu styli. *Studia Ucrainica Varsoviensia*. V. 4. С. 249–263.
14. Tatsakovych U.T. (2019). Intertekstualnist u pereklyadi: zahalnyi ohliad ta obgruntuvannia intehrovanoho pidkhodu. *Zakarpatski filolohichni studii*. V. 11, Т. 2. S. 51–57.

Надійшла (received) 16.09.2024

Відомості про авторів / About the Authors

Шкурченко Анастасія Юрївна (Shkurchenko Anastasiia) – Національний технічний університет

Вісник Національного технічного університету «ХПІ».

Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства, № 2, 2024

